

F. B.

M. B.

BJERSJÖLAGÅRD

ÖSTRA KÄRRSTORPS SOCKEN, FÄRS HÄRAD,
MALMÖHUS LÄN

AF GUSTAF UPMARK

Såsom Ljunggren påvisat kan Bjersjölagårds historia såsom herresäte följas långt tillbaka i tiden. Sådant det nu ter sig bär det emellertid väsentligen 1700-talets prägel. Det lilla eleganta rokokoslottets byggherre har sört för att man icke behöfver stanna i tvekan angående anläggningens tillkomst-tid. Ofvan porten till hufvudbyggnaden sitter nämligen en vapensten med ätterna Coyets och Dellwigs vapen under gemensam krona samt därunder läses: VP-BYGD AF H. I. C. OCH C. W. D. ÅHR 1766. Vapnen och initialerna beteckna Bjersjölagårds dåvarande ägare majorren Henrik Julius

*Grefvinnan Märta Bonde
född Björkenstam.*

Coyet († 1806) och hans fru Charlotta Wilhelmina Dellwig. De hade ärft godset år 1752 efter majorens fader hoffjägmästaren Peter Julius Coyet, och lätto år 1766 uppföra slottsbyggnaden.

Ett årtionde senare byggdes vinkelrätt mot hufvudbyggnaden en flygel, den norra, ofvan hvars port uppsattes ett sandstensornament, en slutsten, med inskriften: »Upbygd af H. I. C.

och C. W. D. år 1777». — Troligen ingick det väl redan nu i planerna att äfven den andra flygeln, den södra, skulle uppföras. Byggherren råkade emellertid i ekonomiskt obestånd och måste sälja Bjersjölagård till sin yngre broder, sedermera generallöjtnanten Johan Gustaf Coyet

(† 1803), som lämnade den i arf till sin tredje son, Adolf Ludvig Coyet († 1844). Denne, som var gift med Ulrika Katarina Silversköld, fullbordade anläggningen genom uppförandet af den södra flygeln, hvilken ofvan porten bär inskriften: UPBYGD AF A. C. OCH U. S. 1812.

Ryttmästaren greve Fredrik Bonde

Hufvudbyggnaden och de båda flyglarna omsluta en mot väster öppen slottsgård samt äro med hvarandra förenade genom bågformigt anlagda murar, hvilka ursprungligen varit försedda med portar ledande in till parken bakom hufvudbyggnaden. Numera äro dessa portar igen murade och bakom dem äro låga byggnader uppförda hvarigenom slottet och de båda flyglarna stå i inre förbindelse med hvarandra.

Bjersjölagård omkr. 1850 enligt Ljunggren »Skånska herregårdar».

De båda på 1700-talet uppförda byggnaderna, slottet och den norra flygeln, äro karaktäristiska rokokohus, i två våningar under i två fall brutna tak. Slottet har ett obetydligt framspringande midparti med i putsen rusticerad bottenvåning och portalen i en nisch; mellan våningarna löper en plan list, och sidopartiernas hörn äro likaledes markerade medelst putsrustika; i takfoten löper ett rikt profileradt listverk. Det hela föres- ter stora likheter med samtida mellansvensk herr-

gårdsarkitektur. Det synes mig högst sannolikt att den samtidigt på det närbelägna Övedskloster verksamme hofintendenten Jean Erik Rehn varit den som utfört ritningarna till Bjersjölagård. Till samma grupp hör äfven det lilla nätta slottet på egendomen Tullbo belägen halfvägs mellan Övedskloster och Bjersjölagård. Jean Erik Rehns verksamhet i Skåne synes hafva varit rätt omfattande och förtjänar sitt eget kapitel.

Den år 1812 uppförda flygeln företer karak-

Hufvudbyggnaden från parksidan (öster).

Gårdsplanen.

täristiska empirestil-drag med sina tyngre proportioner och sin låga takresning.

Äfven i byggnadernas inre, i den mån det är bibehållet från de respektive husens tillkomsttid förmärkes samma skillnad; spår såväl av rokokotidens som empirens fasta rumsinredningskonst kunna iakttagas.

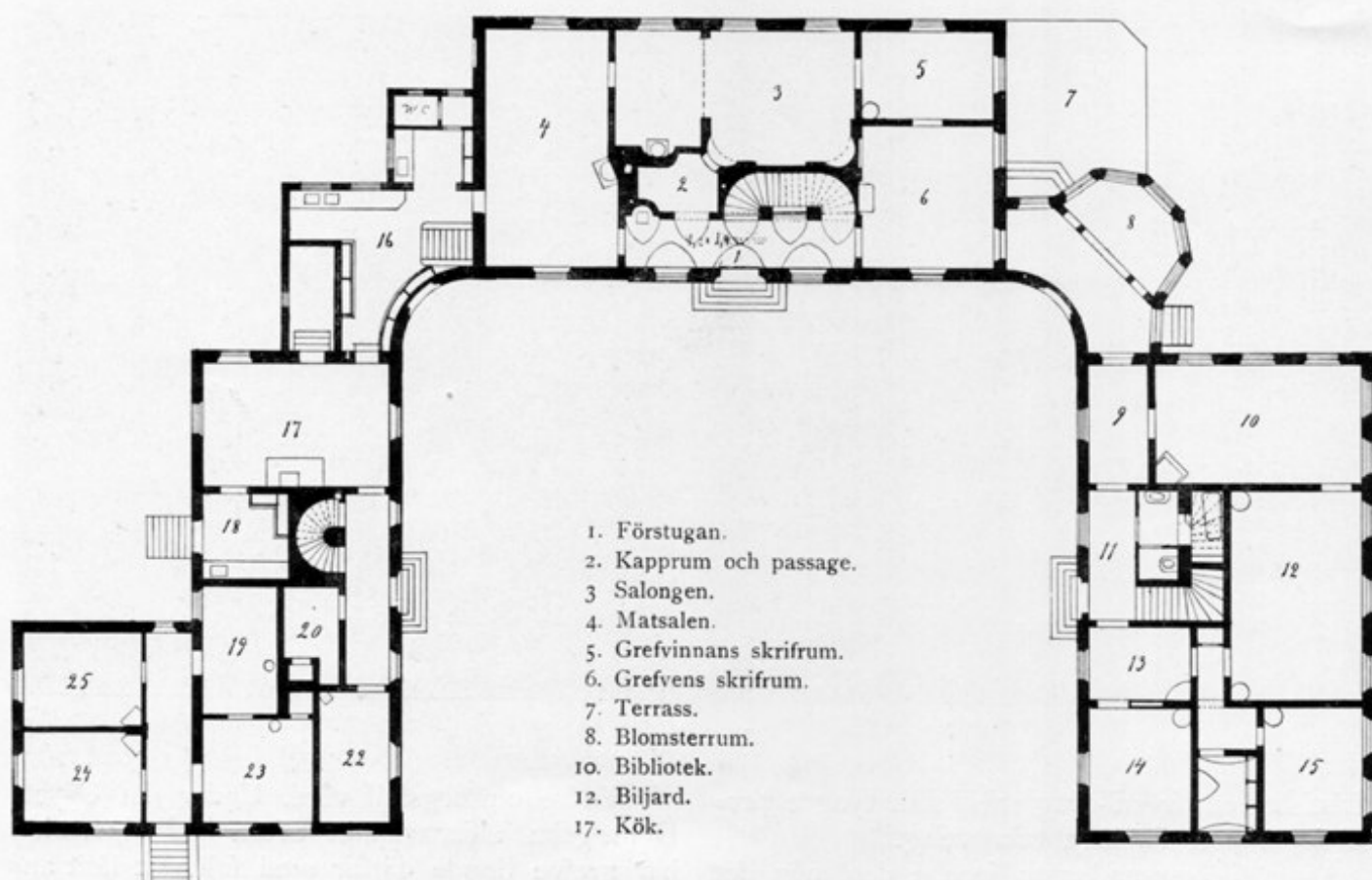
Bjersjölagårds nuvarande ägare, ryttmästaren grefve *Fredrik Bonde* och hans grefvinna *Märta Bonde f. Björkenstam*, som inköpte egendomen under år 1918, hafva låtit slottet genomgå en grundlig reparation, välbehöflig efter årtionden

af mindre omsorgsfull vård. Under det Coyets Dellwigiska alliansvapnet ofvan hufvudportalen har grefve Bonde därför med full rätt låtit anbringa sitt och sin makas alliansvapen och årstalet 1918.

Genom denna åt borggårdssidan belägna hufvudportal inträder man i en uteder fasaden belägen långsträckt hvälfd förstuga med kapprum till vänster och rakt fram trappa till den öfre våningen. — Hufvudvåningen är belägen på nedre botten; här ligger till höger grefve Bondes skrif- och rökrum, som af gammal fast in-

Hufvudbyggnaden och södra flygeln.

redning har i behåll en blå- och hvit Rörstrandskakelugn i sin af rokokoprofilerade lister omgifna nisch samt en del äldre dörrfoder o. dyl. Utom ett skrifbord i 1790-talets eleganta stil af mahogny med mässingslister stå här bokhyllor och skåp med talrika af slottsherren eröfrade ryttarpris samt soffa och bekväma möbler. Flertalet af de taflor som finnas i det unga hemmet på Bjersjölagård härstamma från grefvens fädernehem Trolleholm, dit de kommit från skilda håll, till en stor del från Säfstaholmssamlingarna: i skrifrummet anteckna vi G. Sandbergs »Brudfölje vid Vingåker» samt C. S. Bennets »Vid Säfstaholm» den 3 Nov. 1862, stambanans in-

vigning i närvaro av Karl XV. — Ett arf från Trolleholm är äfven en svärds klinga med Soopska vapnet, årtalet 1662 och en rikt etsad dekoration, utförd av den bekante David Kohl.

Det lilla hörnrummet, grefvinnan Bondes skriftrum, innehåller en engelsk möbel från 1700-talets slut, soffa och länstolar af mahogny i den sobra och eleganta stil, som vid denna tid påverkade svensk möbelkonst, samt ett sengustavianskt skrifbord m. m. Öfver soffan hänger en målning »Nymf och amorin» af Taraval, från Säfstaholmssamlingen.

Den fasta inredningen, eldstäder, panelning, dörr- och fönsterfoder samt de breda deux-bat-

Landsvägen.

Gården med hufvudbyggnaden och norra flygeln.

Norra flygeln.

tants-dörrarna i detta rum liksom i den åt trädgårdssidan belägna salongen härstamma från en reparation som slottet undergått troligen år 1812 samtidigt med att den ofvannämnda södra flygeln blef färdig; dörr- och fönsterfoder i dessa rum öfverensstämma nämligen med dem som förekomma i nämnda flygel, och några kakelugnar med novantika ornament — i grefvinnans skriftrum, i salongen och i matsalen — äro af den

Förstugan i nedre våningen.

Hufvudportalen.

sengustavianska typ som var omtyckt och i bruk ännu under 1800-talets andra årtionde.

Salongen på Bjersjölagård sådan den ter sig efter 1918 års ombyggnad utgjorde ursprungligen tvänne rum, som nu sammanslagits till ett: den större delen har halfrunda inre hörn och har möjligen ursprungligen varit afsedd till sängkammare. Möblemanget är i sengustaviansk och tidig empirestil, de karaktäristiska svenska »hvita möblerna», samt en gustaviansk spegel med konsolbord mellan ett par af fönstren, men rymmer äfven en del äldre saker, t. ex. ett par synnerligen eleganta gueridoner i sen-barock från 1700-talets början med ett par samtida präktiga lystrar, rikt behängda med tunga glaskläppar, samt tvänne samtida ljuskronor. I den inre delen af salongen står ett serveringsbord med skifva af Rörstrandsfajans i karaktäristiskt rokokomönster, och här hänger också på väggen en pendyl af skulpteradt och förgylldt trä signerad af den produktive Stockholmsurmakaren Nils Berg. — Väggarna i salongen prydas dessutom af ett flertal taflor, de märkligaste härstammande från samlingarna på Säfstaholm. Nämnas må en stor målning tillskrifven Martin Meijters, kallad »Borgfruns toalett», framställande en ung naken kvinna,

Grefvens skrifrum.

Grefvens skrifrum.

som iklädd endast sina smycken, sysslar med sina på en stol placerade dyrbara klädesplagg. — Af stort konsthistoriskt intresse är en målning framställande de båda bröderna »Kleobis och Biton dragande sin moders vagn», utförd af den vid unga år aflidne Jonas Åkerström († 1795), som under ett årtionde utgjorde den svenska målarkonstens stora förhoppning såsom repäsentant för den novantika riktningen.

Den i byggnadens norra del belägna matsalen, äfven den sammanslagen af ursprungligen två smärre rum, har i behåll sin från slottets byggnadstid härstammande fasta inredning med breda enkeldörrar inom karaktäristiska rokokofoder, med undantag af den i novantik stil dekorerade kakelugnen. Väggarna prydas här af några stora dukar ur Säfstaholmssamlingarna: »Bråvalla slag» af J. G. Sandberg, »Ryssarna nedlägga vapnen inför Karl XII efter slaget vid Narva» af Kilian Kristoffer Zoll, samt »Erik den heliges Eriksgata» af Knut Ekwall.

En trappa upp i slottet ligga slottsherrskapets privatvåning med sofrum, barnkammare m. m.:

rummen hafva här i regel fått behålla sin gamla fasta inredning från 1760-talet, dock har ett stort »galleri»-artadt rum i våningens södra del uppläts i ett par smärre rum för vinnande af behöfliga utrymmen. — Den vackert proportionerade förstugan med sina nätta krysshvalf belägen utefter gårdsfasaden är fullständigt oförändrad.

Af de båda flyglarna innehåller den norra, den äldre, i bottenvåningen kök- och ekonomiska lokaler, hvaribland en från gammal tid härrörande anordning för verkställande af rökning af matvaror, ett slags rymlig skorsten, i hvilken skinkor o. dyl. kunna upphängas och utsättas för röken från å golfvet uppgjord eld — en anordning som måhända funnits på många håll, men som numera vanligen blifvit slopad. Öfre våningen inrymmer tjänstepersonalens bostäder.

Den andra, år 1812 uppförda flygeln upptages i bottenvåningen af ett större biblioteksrum, en biljard m. m. och innehåller f. ö. ett antal gästerum. Den fasta inredningen har här helt empiretidens karaktär med deux-battants-dörrar och fönster omgifna af foder i de rätliniga profiler

Grefuens skrifrum.

Landshöfdingen greve Nils Bonde
† 1760.

Grevinnan Magdalena Elisabeth Bonde
† 1778.

som voro utmärkande för denna tid och som så bestämdt skilja sig från rokokons elegant svängda former.

Den mot väster öppna slottsgården begränsas af en liten plantering, som skiljer den från det åt detta håll belägna stora ladugårds- och uthuskomplexet, bortom hvilket en stor köksträdgård med drifhus m. m. är belägen samt längre bort arrendatorsbostad m. m. Bakom den norra flygeln befinner sig en rymlig, af höga stenmurar omgifven bakgård, i äldre tider bebyggd med åtskilliga hus i korsvirke, hvilka på grund af sin bofällighet nu blifvit rifna och ersatta med en mindre byggnad af sten inrymmande bl. a. tvättstuga, elektriskt maskineri för vattenledningen m. m. — Öster om slottet utbreder sig en vidsträckt

park i »engelsk» stil med slingrande gångar, dammar och en frodig vegetation af alla slags löfträd m. m.; en frodighet som säkerligen bestämmer af att den hvilar på kalkgrund. Den södra sidan af komplexet slutligen begränsas af stora landsvägen från hvilken man har en vidsträckt utsikt öfver det bördiga och rikt kuperade landet söderut.

Följer man landsvägen österut kommer man utefter parken snart fram till Bjersjölagårds kalkbrött med sina mäktiga lager, som länge bearbetats och som den nuvarande ägaren låter bearbeta efter moderna metoder. Ugnarna för kalkens bränning äro belägna väster om hufvudgården, närmare Bjersjölagårds järnvägsstation; den årliga tillverkningn uppgår numera till cirka

Pjäser ur gamla porslinsserveriser.

Grefvinnans skrifrum åt salongen.

Grefvinnans skrifrum från salongen.

två millioner kg. kalk. — Utom den värdefulla naturtillgång, som kalkbrottet utgör, hör till Bjersjölagård äfven en stor torfströmosse med en areal af 73 tunnland, som numera håller på att utdikas genom en afloppskanal af betydande dimensioner, påbörjad redan af en föregående ägare; bearbetningen af denna mosse sker äfven med tillämpande af modernaste metoder. —

Egendomens sammanlagda areal utgör cirka

1000 tunnland däraf 750 tunnland öppen jord och 250 tunnland skog; det sammanlagda taxeringsvärdet för jordbruksgården uppgår till 514,200: — kronor.

De stora bördiga fälten nordväst om Bjersjölagårds hufvudgård, genom hvilka nu den ofvan nämnda stora afloppskanalen från torfmossarna går fram, utgjorde fordom en grundsjö eller träskmark, och på en holme i denna sjö låg i

Silfverföremål, däribland ett par sockerskålar af guldsmeden C. J. Bask i Södertälje, 1770-talet.

Hörn i salongen.

Tebord med kristaller i salongen.

Salongen.

gamla tider borgen *Beritzholm* (Bjerrödsholm, Bjersjöholm), godsets äldsta hufvudgård; den gamla borgholmen, som sålunda hade detta otillgängliga och ur försvarets synpunkt valda läge, som man så ofta kan konstatera ifråga om medeltida gårdsanläggningar, är numera bevuxen med präktig löfskog. Borgens murar och torn äro längesedan fallna i ruiner, men ännu kan man här iakttaga rester af vallar och i räta vinklar mot varandra löpande murar, som gifva en föreställning om borgens storlek. Flera af de på murarna växande träden, ekar och bokar, torde hafva en ålder af bortåt 400 år, kanske mera, tydande på att Beritzholms gamla borg blifvit raserad redan vid slutet af medeltiden eller i början af 1500-talet. — På initiativ af nuvarande ägaren utföras f. n. gräfningar och uppmätningar af den gamla borgen.

Om denna gård förtäljer Ljunggren att den första gången omtalas år 1363 då den kom i konung *Valdemar Atterdags* ägo; den tillhörde sedan alltifrån denna tid danska kronan och innehades som län af olika herrar: Styffe nämner

som innehafvare år 1387 en mecklenburgsk adelsman vid namn Bydelsback samt omtalar att *drottning Margareta*, unionsdrottningen, år 1402 inlöste Beritzholm af riddaren Måns Munk. Hvilka som innehade borgen under följande århundrade är icke känt: i början af 1500-talet var riddaren och riksrådet Mauritz Jepson Sparre till Svaneholm herre på Beritzholm. Han erhöll enligt Styffe år 1526 kunglig befallning att »nedlägga» borgen och fick 1529 tillstånd att taga »all den sten och timmer, som kunde erhållas vid nedbrytningen af Börresholm», hvilka materialier han anses hafva använt till bygandet af borgen på Svaneholm.

Härmed upphörde sålunda den gamla borgen Beritzholm att vara hufvudgård och i stället uppfördes en »ladugård», som gaf gården dess nuvarande namn Bjerröds-ladugård, Bjersjölagård. — Gården förblef alltså i kronans ägo och afkastningen gick till landsdomaren i Skåne.

Först sedan Skåne blifvit återförenadt med Sverige, under senare delen af 1600-talet, kom Bjersjölagård i enskild ägo, då gården förvärf-

Salongen och grefvinnans skriftrum.

Matsalen.

vades af krigskammarrådet *Niklas Cronacker* († 1699) och sedan ärfdes af hans dotter *Barbro Susanna Cronacker*, som år 1700 blef gift med öfverstelöjtnanten *Christian Magnus Coyet* († 1729). I Coyetska släkten stannade *Bjersjölagård* sedan i öfver 100 år, gick i arf till den nyss nämndes son hofjägmästaren *Peter Julius Coyet* († 1752) och därefter till dennes äldre son, den ofvannämnde majoren *Henrik Julius Coyet* († 1806), som byggde det nuvarande slottet år 1766 och den norra flygeln 1777. — I *Lorenz Gillbergs* beskrifning, tryckt 1765, omtalas att gården hade »Corps de Logie med 2:ne flyglar af korsvärck,

Matsalen.

en våning högt med tegeltak »
etc.

Som förut omtalats sålde byggherren egendomen till sin yngre broder generallöjtnanten *Johan Gustaf Coyet* († 1803), från hvilken den sedan gick i arf till tredje sonen majoren *Adolf Gustaf Coyet* († 1844), som ägde den till år 1820. — Senare ägare har varit ryttmästaren *Mikael Fredrik Ehrenborg* († 1856) och från 1837 dennes son löjtnant *Kristian Henrik Ehrenborg* († 1856) som år 1841 sålde Bjersjölagård till kammarherre *Adolf Aug. Bernhard v. Bülow* († 1886), hvars änka fru *Amalia v. Bülow, f. Wallis* († 1912) därefter bebodde gården. — Efter hennes död sköttes godset för sterbhusets räkning, men såldes år 1914 till den danske godsägaren *För-*

Blomsterrum och passage mellan hufvudbyggnaden och södra flygeln.

Förstugan i öfre våningen.

Barnens lekrum med takterrass mot norra flygeln.

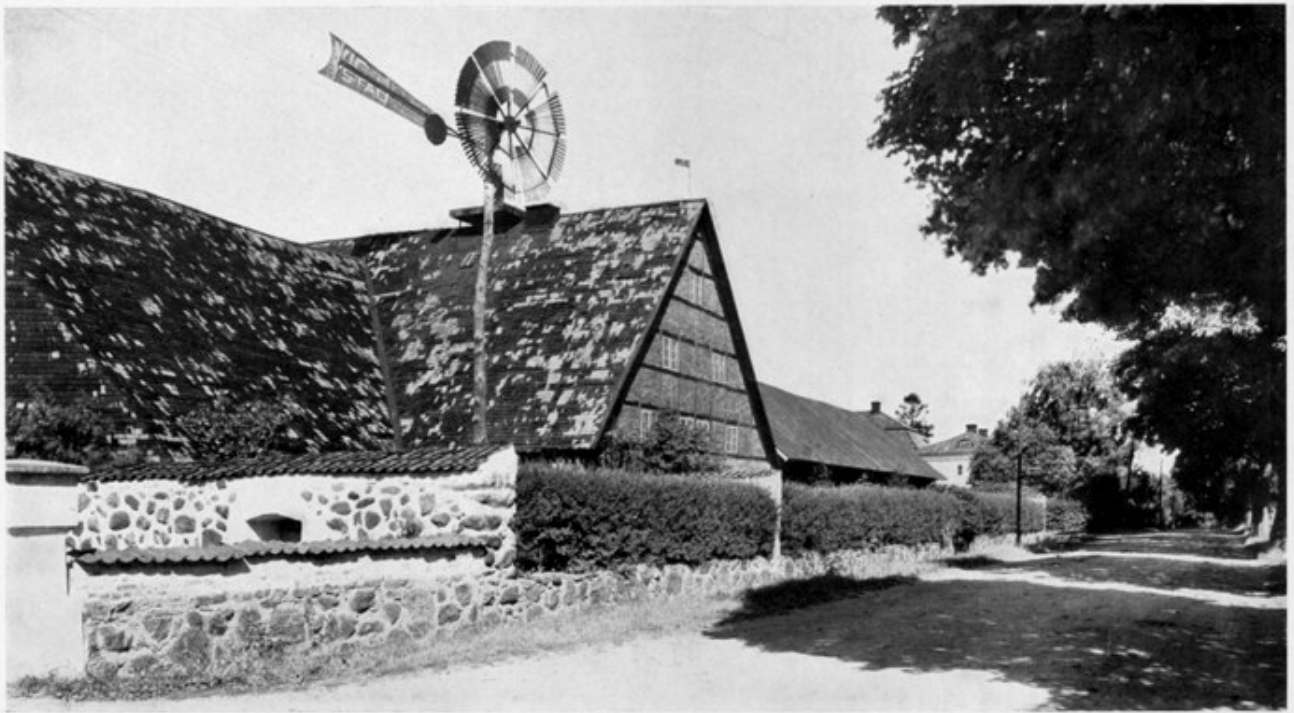
Gästrum i södra flygeln.

Biblioteket som skolrum.

Gårdsplanen med flyglarna från slottets öfre våning.

Ladugården med den gamla stenvallen vid landsvägen.

gen *Lagoni*, från hvilken Bjersjölagård slutligen år 1918 genom en mellanhand inköptes af nuvarande ägaren greve *Fredrik Bonde*, som med stor energi och målmedvetenhet gripit sig an med egendoms

mens höjande till en mönstergård icke blott genom istandsättande af slottet och öfriga åbyggnader utan äfven genom att på fullt modernt sätt söka utnyttja gårdens stora naturrikedomar.

Kalkbrottet.

Fotografierna af Oscar Halldin, Stockholm.